

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

ქალთა პოლიტიკური ჩართულობა: შიდაპარტიული მექანიზმები და გამოწვევები

სალომე კანდელაკი ¹

მოკლე შინაარსი

ქალთა პოლიტიკური ჩართულობის უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია როგორც პარტიების შესაბამისი შიდა სტრუქტურული მოწყობა, ისე გენდერული თანასწორობის სამართლებრივი და ინსტიტუციური გარანტიები. დღესდღეობით საქართველოს 2020 წლის მოწვევის საპარლამენტო პარტიების შიდაპარტიული მექანიზმები მხოლოდ ქალთა საჭიროებების გამოვლენას და მათ რეკრუტირებას უზრუნველყოფს და არა მათ პოლიტიკურ გამლიერებას. ხოლო რაც შეეხება საკანონმდებლო დონეზე სამართლებრივ ცვლილებებს, გენდერული კვოტირების საკითხი ფორმალურად ზრდის ქალთა რაოდენობას პოლიტიკაში, თუმცა ჩართულობის ხარისხობრივი თვალსაზრისით წარმომადგენლობით ორგანოებში კვლავ დიდი გამოწვევები დგას საზოგადოებაში გამჭადარი გენდერული სტერეოტიპებისა და გენდერული თანასწორობის საკითხის კაცი პოლიტიკოსების მხრიდან არასერიოზულად აღქმის გამო. აღსანიშნავია, რომ ქალთა პოლიტიკური გამლიერების თვალსაზრისით ინსტიტუციურ მექანიზმები, როგორცაა პარლამენტში არსებული გენდერული თანასწორობის საბჭო, მეტად ინკლუზიური და ქმედითია, ვიდრე ადგილობრივ თვითმმართველობებში არსებული გენდერული საბჭოები, რაც იმაზე მიუთითებს რომ რეგიონებში გენდერული თანასწორობის საკითხზე ნაკლები ცოდნა და ინტერესი არსებობს.

აღნიშნული პოლიტიკის ნარკვევში გაანალიზებულია, თუ რამდენად და რა ფორმით ხდება 2020 წლის მოწვევის საპარლამენტო პარტიებში ქალების შიდაპარტიული ჩართულობის წახალისება, რა მექანიზმებს მიმართავენ ისინი და რა გამოწვევები არსებობს ამ მხრივ ქართულ პოლიტიკურ სპექტრში. პოლიტიკის ნარკვევი ეფუძნება ოფიციალური

¹ პოლიტიკის ანალიტიკოსი, საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი.

დოკუმენტებისა და პოლიტიკოსების ინტერვიუების ანალიზს. ნაშრომის ბოლოს შემოთავაზებულია კონკრეტული რეკომენდაციები პარტიებში გენდერული თანასწორობის და ზოგადად ქალთა პოლიტიკური გაძლიერების ხელშეწყობის მიზნით.

საკვანძო სიტყვები: ქალთა პოლიტიკური გაძლიერება, შიდაპარტიული სტრუქტურა, გენდერული კვოტირება.

შესავალი

საქართველოში ქალთა პოლიტიკური ჩართულობა კვლავ გამოწვევად რჩება. განსაკუთრებით პრობლემურია ქალი პოლიტიკოსების პარტიებში ლიდერულ პოზიციებზე შიდა პარტიულ დემოკრატიული პრინციპების მიხედვით არჩევა. თუმცა, პოლიტიკაში ქალთა თანაბარი პოლიტიკური ჩართულობა ქვეყნის დემოკრატიული განვითარების ერთ-ერთი წინაპირობაა, შესაბამისად ქალების ყოფნის გარეშე ვერ იქნება უზრუნველყოფილი თანასწორობა და მოსახლეობის ყველა ჯგუფის ინტერესის თანაბრად ასახვა. ამას მოწმობს NDI-ის გამოკითხვის შედეგებიც, რის თანახმადაც, 48%-დან 56%-მდე გაიზარდა იმ ადამიანების რიცხვი რომლებიც მიიჩნევენ რომ ქალებს და მამაკაცებს მათი ინტერესების გატარება თანაბრად შეუძლიათ და ასევე სურთ რომ მეტი ქალი იხილონ გადაწყვეტილების მიმღებ პოზიციებზე (NDI 2023, დიაგრამა 1). აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია პარტიებმა დაიწყონ საკუთარი შიდაპარტიული მოწყობის გადახედვა და 2024 წლის არჩევნებისთვის გენდერულად მეტად დაბალანსებული გუნდის წარდგენა.

საპარლამენტო და თვითმმართველობის არჩევნებში სავალდებულო გენდერული კვოტირების შემოღებამ ნაწილობრივ გაზარდა ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობა, მაგრამ ის თუ რამდენად ავთენტურია პრაქტიკაში მათი პოლიტიკური პოზიციონირება და შიდა პარტიულ დონეზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობა, ამის გარკვევა მხოლოდ არსებული პოლიტიკური პრაქტიკის შეფასების საფუძველზეა შესაძლებელი. ამის გათვალისწინებით, პოლიტიკის ნარკვევის მიზანია გაანალიზდეს, თუ რამდენად და რა ფორმით ხდება 2020 წლის მოწვევის საპარლამენტო პარტიებში ქალების შიდაპარტიული ჩართულობის წახალისება და რა გამოწვევები არსებობს ამ მხრივ პარტიებში. ასევე, მნიშვნელოვანია გაანალიზდეს, თუ რამდენად უწყობს ხელს მათ მიერ გამოყენებული ტაქტიკები ქალი ამომრჩევლების პრობლემებისა და საჭიროებების ადვოკატირებას.

პოლიტიკის ნარკვევში წარმოდგენილი ანალიზი დაფუძნებულია არსებული ლიტერატურის, ანგარიშების, სტატისტიკური მონაცემებისა და საპარლამენტო პოლიტიკურ პარტიების წარმომადგენლებთან პირისპირ, ან წერილობითი ინტერვიუს ჩატარების და შიდაპარტიული სტატისტიკური ინფორმაციის გამოთხოვის საფუძველზე.

რამდენად იყენებენ საპარლამენტო პარტიები ქალების პოლიტიკაში ჩართვის სამართლებრივ და ინსტიტუციურ მექანიზმებს?

ქალ წევრებთან მიმართებით საპარლამენტო პოლიტიკური პარტიების ორგანიზაციული სტრუქტურის და შიდაპარტიული დემოკრატიის მექანიზმების გაანალიზებამდე, მნიშვნელოვანია მიმოხილულ იქნას, თუ რა ფორმალური ინსტრუმენტები არსებობს ქვეყანაში პოლიტიკაში გენდერული თანასწორობის უზრუნველსაყოფად და რამდენად მიმართავენ ამ ბერკეტებს პარტიები. ქალების პოლიტიკაში ჩართულობის უპირველესი

სამართლებრივი გარანტორი საქართველოს *კონსტიტუცია*, რის მიხედვითაც უზრუნველყოფილია ქალისა და მამაკაცის უფლებები და შესაძლებლობები თანასწორობის უზრუნველსაყოფად (მუხლი 11). გარდა ამისა, შესაძლებელია გამოვეყოთ *კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ*, რის მიხედვითაც პოლიტიკური ცხოვრების სფეროებში ორივე სქესის პირთა თანასწორი უფლებები და შესაძლებლობებია აღიარებული და დაუშვებელია ამ ნიშნით დისკრიმინაცია (მუხლი 3). სამართლებრივ ჩარჩოთაგან, ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი *საარჩევნო კოდექსია*. მის თანახმად არა მხოლოდ თანასწორობაა ნორმატიულ დონეზე უზრუნველყოფილი, არამედ კანონით განსაზღვრულია ისეთი წესები, რაც პარტიებს ავალდებულებს ქალების პოლიტიკაში ჩართვას. კერძოდ, გენდერული ბალანსის დაცვასთანაა დაკავშირებული “მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანების შესახებ” საქართველოს ორგანული კანონით გათვალისწინებული დამატებითი დაფინანსება (მუხლი 143). გარდა ამისა, მიუხედავად გენდერული კვოტირების მექანიზმის შემოღებისა, 2020-21 წლის არჩევნების შემდეგ ამ მხრივ გამოვლენილი ხარვეზებიდან გამომდინარე 2023 წლის თებერვალში საქართველოს პარლამენტმა 88 ხმით 3-ის წინააღმდეგ საარჩევნო კოდექსში გენდერული კვოტების შესახებ ცვლილებები მიიღო (პარლამენტი 2023). მაგალითად, ერთადერთი მაჟორიტარი დეპუტატი იყო ნინო ლაცაბიძე, რომელიც მაჟორიტარული სიით იყო არჩეული. თუმცა საგულისხმოა რომ როდესაც ის რუსთავის მერი გახდა, მისი ჩანაცვლება კაცით მოხდა (წილოსანი 2023). ეს ერთ-ერთ იმ ხარვეზთაგანაა, რის გამოც კოდექსში ცვლილებები შევიდა.

ცვლილებები ძირითადად გენდერულ კვოტირების მოქმედების ვადის 2032 წლის ბოლომდე გადავადებას შეეხო, ასევე დაკონკრეტდა რომ 2024-დან 2028 წლამდე ჩასატარებელ საპარლამენტო არჩევნებში ყოველი მეოთხე სიით ქალი უნდა იყოს, ხოლო 2028 წლიდან 2032 წლის ჩათვლით თითოეული პარტიის საარჩევნო სიაში უკვე ყოველი მესამე იქნება განსხვავებული გენდერის წარმომადგენელი. გარდა ამისა, ცვლილებების თანახმად პარტიული სიით გამოკლებულ მამაკაც დეპუტატს არა მაინც და მაინც იმავე სქესის წარმომადგენელი, არამედ სიით მომდევნო ნომერი ჩანაცვლებს. ეს ზრდის იმის ალბათობას რომ მამაკაცის ჩანაცვლება ქალით მოხდეს, რაც თავისთავად პოზიტიური შედეგი იქნება ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობის გაზრდის თვალსაზრისით.

ერთი მხრივ უნდა აღინიშნოს, რომ გენდერული კვოტირების შემოღებამ პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობა გაზარდა. კერძოდ, 2020 წლის საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილეობის მიღების მიზნით, რეგისტრირებული იყო პარტიული სიით წარდგენილი 6 882 კანდიდატი, მათ შორის 3 049 (44.30%) ქალი და 3 833 (55.70%) კაცი. ასევე, დარეგისტრირდა 490 მაჟორიტარი კანდიდატი, მათ შორის 107 (21.84%) ქალი და 383 (78.16%) კაცი (პარლამენტი 2021). არჩევნების შედეგად, მეათე მოწვევის საქართველოს პარლამენტში 150 დეპუტატიდან მხოლოდ 19.3% ქალია არჩეული. ამჟამად კი პარლამენტში ჯამში დარჩენილია 139 დეპუტატი, აქედან 112 არის კაცი, ხოლო 27 ქალი. მეორე მხრივ ყურადღება გასამახვილებელი იმ გარემოებაზე, რომ როდესაც გენდერული კვოტირების საკითხი დადგა დღის წესრიგში, საუბარი იყო იმაზე რომ ყოველი მეოთხე კანდიდატი პარლამენტის შემთხვევაში და ყოველი მესამე თვითმმართველობის სიაში უნდა ყოფილიყო განსხვავებული გენდერის წარმომადგენელი. თუმცა ყოველგვარი განხილვის გარეშე ავტომატურად იყო აღქმული რომ ამაში მაინც და მაინც ქალი იგულისხმებოდა. სინამდვილეში პარტიულ პროპორციულ სიებში არ იყო გამორიცხული რომ სიის პირველ

ორში, ან პირველ სამშვიც ყოფილიყო მდებარეობითი სექსის წარმომადგენელი კანდიდატი, თუმცა თითქმის ყველა პარტიის შემთხვევაში გამოჩნდა რომ კანონის გამო, ხელოვნურად მოუწიათ პარტიებს ქალების საარჩევნო სიაში დასახელება. მეტიც, სავალდებულო გენდერული კვოტის მოთხოვნის მიღმა, კანონით გათვალისწინებული წამახალისებელი ფინანსური მექანიზმი მხოლოდ რამდენიმე პარტიამ გამოიყენა, შესაბამისად ეს მექანიზმი არაეფექტური გამოდგა და გადახედვას საჭიროებს (პავლიაშვილი & მუხურაძე 2022).

გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფის ინსტიტუციურ მექანიზმებს რაც შეეხება, ძირითადად ორი მიმართულება შეიძლება გამოვყოთ: პირველია საქართველოს პარლამენტში არსებული **გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საბჭო**. დებულებით საბჭოს უფლებამოსილებაა გენდერის სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის განსაზღვრა საკანონმდებლო ბაზის მოწესრიგებით, გენდერული თანასწორობის საკითხზე მომუშავე ორგანოების საქმიანობის კონტროლით, ასევე სამოქმედო გეგმის დამტკიცება და მისი შესრულების შესახებ ანგარიშის შემუშავება (გენდერული თანასწორობის საბჭოს დებულება 2019). ამჟამად საბჭო მუშაობს 2022-2024 წლისთვის დამტკიცებული გენდერული თანასწორობის სამოქმედო გეგმის შესაბამისად, რომლის პრიორიტეტებიც ქვემოთ წარმოდგენილ გრაფაშია ასახული.

გრაფა 1: გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭოს საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები 2022-2024 წლებისათვის

წყარო: გენდერული თანასწორობის საპარლამენტო საბჭოს სამოქმედო გეგმა 2022-2024

<https://web-api.parliament.ge/storage>

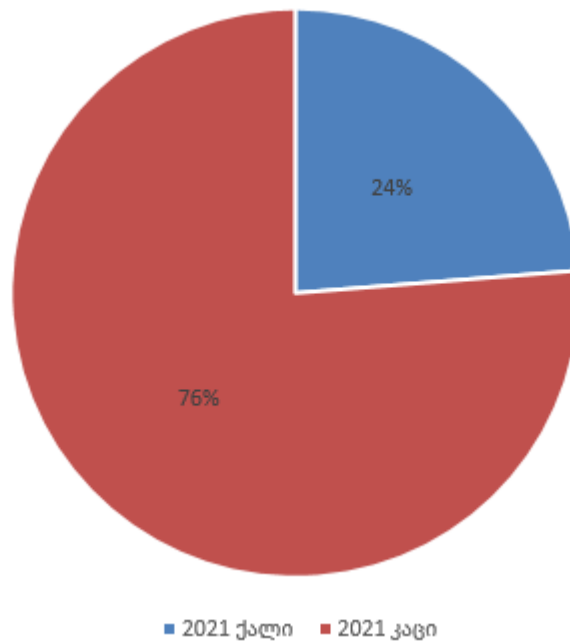

საგულისხმოა, რომ საბჭოს ჯამში ჰყავს 19 წევრი, როგორც ქალი (12), ისე მამაკაცი (7) წევრები მმართველი (12) და ოპოზიციური (7) პარტიებიდან (პარლამენტი 2023). აღნიშნულ საბჭოში საკითხების ინიცირებას ძირითადად ქალი დეპუტატები ახდენენ, თუმცა მის საქმიანობაში ჩართულობის მხრივ მმართველი და ოპოზიციური პარტიების წევრების შესაძლებლობები მეტწილად თანაბარია. შესაბამისად, პოზიციონირების მხრივ ოპოზიციური პარტიის წევრ დეპუტატებს შეზღუდვები არ აქვთ. გენდერული თანასწორობის საბჭოში განსაკუთრებული ყურადღება ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრას და მათ ეკონომიკურ გაძლიერებას ეთმობა. თუმცა ქალი დეპუტატების უფლებების დაცვის და დისკრიმინაციის დაგმობის კუთხით პარტიების რეაქციები ხშირად ერთგვაროვანი არ არის. ოპოზიციური პარტიის წარმომადგენელი ქალი დეპუტატი ქალებს შორის სოლიდარობის ნაკლებობის და ორმაგი სტანდარტის მაგალითად მოჰყავს ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის ქალი დეპუტატის მიმართ მმართველი პარტიის წევრი მამაკაცის (აწ უკვე პარლამენტის თავმჯდომარის) მიერ ხელით უხეშად შეხების და ტრიბუნიდან ძალით გამოყვანის შემთხვევა (რადიო თავისუფლება 2021), რაც საზოგადოდ დაიგმო, მაგრამ გენდერული საბჭოს ქალი წარმომადგენლების მხრიდან მისი თქმით რეაგირების გარეშე დარჩა (ბუჩუკური 2023). მეორე მხრივ, მმართველი პარტიის ქალი დეპუტატის შესტიკუალაციის გამო, რომელმაც სიტყვის დასასრულლებლად დამატებითი წუთი მოითხოვა, მის მიმართ ჟურნალისტის მხრიდან დამცინავი ტონით საუბარი ბულინგად აღიქვეს მმართველი პარტიის წევრებმა და ამ საკითხზე საკმაოდ მკაცრი განცხადებები გააკეთეს (პირველი არხი 2022). ამ მხრივ მნიშვნელოვანია, რომ როდესაც საკითხი დისკრიმინაციას და ადამიანის უფლებებს ეხება, პარტიებმა შეინარჩუნონ ობიექტურობა შეფასებებში და მათი პოზიციონირება არ უნდა იყოს ტენდენციური, რადგან სხვა შემთხვევაში ყველა პოზიტიური ნორმატიული ინიციატივა ფასადური ხასიათის იქნება.

მეორე ძირითადი ინსტიტუციური მექანიზმი რაც ადგილობრივ დონეზე მოქმედებს არის **საკრებულოებში და ადგილობრივ თვითმმართველობებში გენდერული თანასწორობის საბჭოები**, რომელიც ასევე პარტიათშორის ჩართულობას და ამას დამატებული სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლების აქტიურობას გულისხმობს. საგულისხმოა, რომ ადგილობრივ დონეზე ინდივიდუალურად ხდება მუნიციპალიტეტებში სამოქმედო გეგმების შემუშავება ადგილობრივი საჭიროებებიდან გამომდინარე. 64 მუნიციპალიტეტიდან, 57-ში აქტიურად ხდება სამოქმედო გეგმის დამტკიცება (საქართველოს სახალხო დამცველი 2020). თუმცა განსხვავებით პარლამენტისგან, ადგილობრივ თვითმმართველობებში ოპოზიციური პარტიების წევრები ნაკლებად არიან საბჭოების საქმიანობაში ჩართული. მმართველი გუნდის შეფასებით, ეს ოპოზიციური პარტიების სურვილის ნაკლებობიდან გამომდინარეობს, ხოლო ოპოზიციის შეფასებით ადგილობრივ დონეზე გენდერულ საბჭოებს სიმბოლური ხასიათი აქვთ და ძირითადად ქართულ ოცნებასთან არიან აფილირებულები. ოპოზიციური პარტიების ადგილობრივ თვითმმართველობებში გენდერულ საბჭოებში ჩართულობის დაბალი დონე შესაძლოა იმითაც აიხსნას, რომ მუნიციპალურ დონეზე პარტიების ქალი წარმომადგენლების რაოდენობა გაცილებით დაბალია კაცისაზე, განსაკუთრებით კი ოპოზიციური პარტიების წარმომადგენლების. მიუხედავად იმისა, რომ კვოტირების სისტემამ ქალების მუნიციპალურ დონეზე წარმომადგენლობა გაზარდა, გენდერული თანასწორობის მხრივ მაინც დიდი სხვაობაა, კერძოდ არჩეულია 491 ქალი და 1577 კაცი (გრაფიკი 2). პროპორციული სიით 31.4% (441)

ქალი, ხოლო მაჟორიტარული წესით 7.6% (50) ქალი აირჩა (ცესკო 2021). ამიტომ, გამომდინარე იქიდან, რომ გენდერული თანასწორობის თემით ძირითადად ქალები ინტერესდებიან და თვითმმართველობებში ნაკლებად არიან ოპოზიციონერი ქალები წარმოდგენილები, შესაძლოა ესეც იყოს ოპოზიციის პასიურობის ერთ-ერთი ფაქტორი. ამასთანავე ყურადსაღებია სახალხო დამცველის აპარატის მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგები, სადაც გამოიკვეთა, რომ ადგილობრივ დონეზე ცალკეულ მუნიციპალიტეტებში გენდერის საბჭოს შეხვედრებს კაცები ძირითადად ადრე ტოვებენ, ან ძირითადად მსმენელების როლში არიან; ისინი ვერ ასახელებენ ადგილზე არსებულ გენდერთან დაკავშირებულ გამოწვევებს, რაც მიუთითებს ამ საკითხისადმი მათი ცნობიერების დაბალ დონეზე (საქართველოს სახალხო დამცველი 2020). თუმცა ამ საკითხზე განსხვავებული მოსაზრება გააჩნიათ პარტია მოქალაქეებში, რომელთა მტკიცებითაც ქალების საჭიროებების საკითხების შესახებ ინტერესი კაცებსაც გააჩნიათ, თუმცა ამ მხრივ პარტიების ქალი წარმომადგენლები იმიტომ აქტიურობენ, რომ ქალებს იმავე გენდერის წარმომადგენელთან უფრო უადვილდებათ თავიანთ პრობლემებზე და საჭიროებებზე საუბარი (თურაზაშვილი 2023).

გრაფა 2: ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოში - საკრებულოში არჩეული წევრების შემადგენლობა (ერთეული)

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი), 2021

<https://web-api.parliament.ge/storage>

საპარლამენტო პარტიების ინდივიდუალური ტაქტიკები ქალების გასაძლიერებლად

საპარლამენტო პოლიტიკური პარტიებიდან კვლევისთვის შერჩეულია 8 პოლიტიკური პარტია, მათ შორისაა პარტია საქართველოსთვის, რომელიც პარლამენტში ცალკე პოლიტიკურ ჯგუფად არ არის გამოყოფილი, რადგან პარტია *ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველოს* პარლამენტში შესვლის შემდგომ გამოეყო. ასევე ცალკე პარტიად არის გამოყოფილი ევროპელი სოციალისტები, რომლებიც პარტია *პატრიოტთა ალიანსის* შემადგენლობაში იყვნენ. თუმცა მათ მიერ ბოიკოტის ნიშნად პარლამენტის დატოვების შემდეგ, პარტიის ნაწილი დარჩა პარლამენტში და პარტია *ევროპელი სოციალისტები* დააარსა. აღნიშნული 8 პოლიტიკური პარტიიდან, კვლევის მიზნებისთვის 7-თან მოხერხდა დაკავშირება მათ შიდა პარტიულ სტრუქტურებში გენდერული განაწილებისა და ქალთა გასაძლიერებლად მათ მიერ შემუშავებული მექანიზმების შესახებ ინფორმაციის მოპოვება (გრაფა 3).

საგულისხმოა, რომ გენდერულად ყველაზე დაბალანსებული სტრატეგია აღმაშენებლის პოლიტსაბჭოა, სადაც 33% ქალია, ხოლო დღევანდელი მოცემულობით, გენდერულად ყველაზე უთანასწორო *ნაციონალური მოძრაობის* პოლიტსაბჭოა, სადაც ქალების ხვედრითი წილი 11%-ია და აქვე გასათვალისწინებელია, რომ ამ პარტიაში მიმდინარეობს განახლება. ყურადსაღებია, რომ ქვემოთ ჩამოთვლილი პარტიებიდან მხოლოდ 3-ს აქვს დღევანდელი მოცემულობით ჩამოყალიბებული სამდივნო (*ქართული ოცნება, ნაციონალური მოძრაობა და ლელო*), აქედან ერთი, *ნაციონალური მოძრაობა*, როგორც უკვე აღინიშნა რეორგანიზაციის პროცესშია. სამი პარტიიდან მხოლოდ *ლელოს* ჰყავს სამდივნოში ქალი წარმომადგენლები და ასევე ხაზგასასმელია, რომ ქალები უმრავლესობაში არიან, კერძოდ 7-დან 4 ქალია. დანარჩენი 5 პარტიიდან კი ერთი, *პარტია საქართველოსთვის* პარტიული მშენებლობის პროცესშია, ხოლო დანარჩენებს ოფიციალურად არ გააჩნიათ სამდივნოები.

შიდაპარტიულ სტრუქტურებში ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის და წარმომადგენლობის ფორმალური წამახალისებელი მექანიზმები 8 პარტიიდან მხოლოდ 4-ს გააჩნია. კერძოდ, *ქართულ ოცნებას* 2022 წლიდან გააჩნია ქალთა ორგანიზაცია, *ნაციონალურ მოძრაობას* 2013 წლიდან აქვს ქალთა ორგანიზაცია და აწ უკვე ე.წ. “ქალთა ფრთის საბჭო.” პარტიას *ლელოს საქართველოსთვის* ჩამოყალიბებული აქვს ე.წ. ქალთა 12-ეულები ყველა რეგიონში და შესაბამისად ქალთა საბჭოები, თუმცა ცალკე აღებული ქალთა ორგანიზაცია არ გააჩნია. ხოლო *სტრატეგია აღმაშენებელს* დაფუძნების დღიდან შექმნილი აქვს ქალთა ორგანიზაცია. ოთხივე პარტიის შემთხვევაში ქალთა საბჭოები, თუ ორგანიზაციები მოიაზრებს რეგიონული ქსელების შექმნას და ამ მხრივ საქართველოს მასშტაბით ქალ ამომრჩევლებთან უკეთ შეკავშირებულობას.

გრაფა 3

პარტია	პოლიტსაბჭოში გენდერული განაწილება	პოლიტსაბჭოში ქალთა პროცენტული წილი	სამდივნოში გენდერული განაწილება	ქალთა შინაპარტიული ორგანო
ქართული ოცნება – დემოკრატიული საქართველო	14 კაცი - 4 ქალი	22%	7 კაცი - 0 ქალი	ქართული ოცნების ქალთა ორგანიზაცია
ბლოკი ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა გაერთიანებული ოპოზიცია ძალა ერთობაშია	31 კაცი - 4 ქალი (მიმდინარეობს რეორგანიზაცია)	11%	3 კაცი - 0 ქალი (მიმდინარეობს რეორგანიზაცია)	ნაციონალური მოძრაობის ქალთა ფრთის საბჭო
ლელო – მამუკა ხაზარაძე	11 კაცი - 3 ქალი	21%	3 კაცი - 4 ქალი	ლელოს ქალთა 12-ეულები, საბჭოები
ბლოკი გიორგი ვაშაძე - სტრატეგია აღმაშენებელი	8 კაცი - 4 ქალი	33%	•	სტრატეგია აღმაშენებლის ქალთა ორგანიზაცია
გირჩი	16 კაცი - 0 ქალი (სათათბირო)	0%	•	•
ალეკო ელისაშვილი - მოქალაქეები	მიმდინარეობს რეორგანიზაცია		•	•
საქართველოსთვის	12 კაცი - 3 ქალი	20%	პარტია იმყოფება სტრუქტურული მშენებლობის პროცესში	•
ევროპელი სოციალისტები	6 კაცი - 1 ქალი	14%	•	•

წყარო: პირადი კომუნიკაცია პარტიების წარმომადგენლებთან და მათი ოფიციალური ვებგვერდების გამოყენება.

ჩამოთვლილი 2020 წლის საპარლამენტო მოწვევის პარტიებთან ინტერვიუების საფუძველზე ოთხი ძირითადი პრობლემა გამოიკვეთა, რაც ქალების პოლიტიკაში ჩართვას უშლის ხელს. პირველი, ეს არის ქალი პოლიტიკოსებისადმი ნაკლები სიმპათია და ნდობა, განსაკუთრებით რეგიონებში (გოგოლაძე 2023, წილოსანი 2023, ბუჩუკური 2023). პოლიტიკოსები თავიანთი გამოცდილებებიდან გამომდინარე აღნიშნავენ, რომ საზოგადოებაში გამჭდარი მენტალიტეტის გამო ქალ კანდიდატებს უფრო მეტი დრო სჭირდებათ საზოგადოების ნდობის მოსაპოვებლად, ვიდრე კაც კანდიდატებს. აქედან

გამომდინარე, მაშინ როცა არჩევანის გაკეთების საშუალებაა, პარტიები მაინც კაც კანდიდატებზე აკეთებენ აქცენტს.

მეორე არსებული დაბრკოლება რაც პარტიებისთვის ქალების პოლიტიკურად მოზიდვას აძნელებს არის ოჯახური ბარიერები. ზოგ შემთხვევაში, პარტიებთან საუბრისას ქალები ღიად გამოხატავენ პოლიტიკაში აქტიურად ჩართვის სურვილს, მაგრამ შემდგომ ყოფილა შემთხვევები როდესაც ოჯახის მტკიცე დაჟინებით მათ უარის თქმა მოუწიათ პარტიულ საქმიანობაზე (ბუჩუკური 2023, გალდავა 2023, Bunyan & Liluashvili 2022).

მესამე და ასევე არანაკლებ მნიშვნელოვან გამოწვევად დასახელდა ქალსა და მამაკაცს შორის ოჯახური შრომის განაწილების დაბალი კულტურა. კერძოდ, ყოფილა შემთხვევები როდესაც ქალებს არავინ უზღუდავდა პოლიტიკურ მოღვაწეობას, მაგრამ შემდეგ უწევდათ სახლში წასვლა და იქაც სახლის საქმის კეთება. ამიტომ ხშირად ზედმეტად გადატვირთვის გამო ქალებს პოლიტიკურ საქმიანობასა და ოჯახურ საქმეს შორის არჩევანი ოჯახის სასარგებლოდ გაუკეთებიათ. აქედან გამომდინარე, პარტია მოქალაქეების პარლამენტის წევრი მიიჩნევს, რომ აუცილებელია შრომის გადანაწილებაზე ცნობიერების ამაღლება და რომ ამ მხრივ განსაკუთრებით ინტენსიურადაა მუშაობა საჭირო რეგიონებში (თურაზაშვილი 2023).

მეოთხე სენსიტიურ პრობლემად გამოიკვეთა ის, რომ ქალების მიმართ სტერეოტიპული დამოკიდებულების და სექსიზმის გამო, ქალი პოლიტიკოსები უფრო განსხვავებულად განიცდიან ზეწოლას იქნება ეს ფსიქოლოგიური, სექსუალური შევიწროება, თუ ონლაინ სივრცეში ბულინგი. არსებობს გარკვეული საკითხები რის გამოც ქალების რეპუტაცია შესაძლოა მკაფიოდ შეილახოს. ქალის მიმართ საქართველოს მოსახლეობა უფრო მეტი სიმკაცრით და ნაკლები ტოლერანტულობით გამოირჩევა. შესაბამისად, ის მიზეზები, რაც ხშირად ქალ პოლიტიკოსს გაკიცხვის და ბულინგის ობიექტად აქცევს, მამაკაცი პოლიტიკოსისთვის შესაძლოა ნაკლებად დამაზიანებელი აღმოჩნდეს, რადგან ქალის მიმართ საქართველოს მოსახლეობა უფრო მეტი სიმკაცრით და ნაკლები ტოლერანტულობით გამოირჩევა (წილოსანი 2023, Bunyan & Liluashvili 2022, ბუჩუკური 2023).

არსებული ბარიერების მიუხედავად, პოლიტიკური პარტიების ნაწილი აქტიურად ცდილობს ქალების პოლიტიკაში მოზიდვას და მათ პოლიტიკურად გააქტიურებას. ქალებთან აქტიური მუშაობის მოტივაცია ისევ ქალ პოლიტიკოსებს აქვთ, რადგან პრაქტიკიდან გამომდინარე აღნიშნავენ, რომ საქართველოს პარლამენტში ქალი დეპუტატების გაერთიანება ამა თუ იმ საკითხის ირგვლივ უფრო მარტივია, ვიდრე კაცი დეპუტატების (ბუჩუკური 2023). მათი გადმოსახედიდან, მიუხედავად იმისა თუ ვინ რომელ პარტიას წარმოადგენს, როცა საკითხი დგება ეროვნულ ინტერესებზე, მაშინ ქალები მეტწილად ერთიანდებიან საერთო ინტერესებისთვის (ბუჩუკური 2023, გალდავა 2023).

რვა საპარლამენტო პარტიიდან, იმ ოთხ პარტიას რომელთაც შიდაპარტიულ დონეზე ქალთა შიდასტრუქტურული ორგანოები გააჩნიათ განსხვავებული მიდგომებით ახდენენ ქალთა პოლიტიკურ წახალისებას და მათი საჭიროებების პარტიულ დონეზე და შემდგომ საკანონმდებლო დონეზე ასახვას. კერძოდ, ქართული ოცნება თავიანთი რესურსებიდან გამომდინარე საკმაოდ აქტიურად მუშაობს ქალ ამომრჩევლებთან ქვეყნის მასშტაბით. მათი

მიდგომა რეგიონებში ქალთა ორგანიზაციის შესახებ საინფორმაციო კამპანიების ჩატარება და ახალი ქალი ლიდერების გამოკვეთა. ამაში მათ ეხმარებათ გენდერული საბჭოები, რომელთაც სთხოვეს აქტიური ადამიანების იდენტიფიცირებას და ახალი ე.წ. მოკავშირეების მოზიდვას, რომელთაც შემდგომ პარტიულ ინიციატივებზე ინფორმაციას უზიარებენ და მათი პრობლემების წინ წამოწევის საშუალებას აძლევენ.

ქალთა საკითხების ეროვნულ დონეზე ადვოკატირების წარმატებულ მაგალითად დასახელდა რაჭის შემთხვევა, სადაც კოხლესარული აპარატის საჭიროების მქონე ბევრი პირი ყოფილა. დეპუტატის თქმით, ქალთა ორგანიზაციის ინიციატივით, მაღალმთიან რეგიონებში კოხლესარული აპარატის დაფინანსების სპეციალური მიმართულება გაჩნდა (წილოსანი 2023). ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის შემთხვევაში წლების განმავლობაში, თითოეულ რეგიონში მოხდა ქალთა ორგანიზაციის ოფისის გახსნა, რაც პარტიის წარმომადგენლების გადმოცემით იყო ყველაზე მძლავრი პლატფორმა ქალების შიდაპარტიულ საქმიანობაში ჩასართავად (გოგოლაძე 2023). პარტიის ხელშეწყობით, ქალები ხშირად წარმომადგენენ ნაციონალურ მოძრაობას საერთაშორისო და ადგილობრივ შეხვედრებსა და კონფერენციებზე და მათთვის ასევე ტარდება ტრენინგები ქალთა საჭიროებების მიხედვით (ნარმანია და გოგოლაძე 2023). ლელოს სტრატეგია ქალების პოლიტიკაში ჩართულობის წასახალისებლად განსხვავებულია, იმ მხრივ რომ თითოეულ რეგიონში უკვე არსებული ე.წ. 12-ეულის, ანუ ქალთა საბჭოების მეშვეობით ცდილობს ქალთა ადგილობრივი საჭიროებების შესახებ ინფორმაციის მოპოვებას და მათთან კომუნიკაციისთვის ციფრული, მესიჯის სისტემისა და ონლაინ ჩართვების გამოყენებას, მათ შორის ანგარიშვალდებულების კუთხითაც. ონლაინ ჩართვები ასევე გამოიყენება ქალ ემიგრანტებთან დასაკავშირებლადაც. ლელო ძირითადად წარმომადგენლობით ორგანოებში ცდილობს პოზიციების გამყარებას, ქალების სოციალური საკითხების წინ წამოწევის გზით. სტრატეგია აღმაშენებელს რაც შეეხება, დებულებით ქალთა ორგანიზაცია ორიენტირებულია ქალთა უფლებების დაცვაზე, ქალთა პოლიტიკური ჩართულობის გაზრდაზე და ქალთა ეკონომიკური დამოუკიდებლობის გაძლიერების საკითხებზე. ასევე, პარტიის მხარდამჭერი ქალების რეგიონული ქსელების შექმნაზე. პარტია ქალებისთვის ატარებს ტრენინგებს საერთაშორისო ორგანიზაციების დახმარებითაც, რათა ქალთა მონაწილეობის გაძლიერების კუთხით სხვა ქვეყნების გამოცდილებაც იქნეს გაზიარებული (ჩიხლაძე 2023).

დანარჩენ ოთხ პარტიას რაც შეეხება, პარტია საქართველოსთვის და მოქალაქეები ერთმანეთის მსგავსად ხსნიან, რომ მათ პარტიაში ქალები საკმაოდ ჭარბად არიან წარმოდგენილები და სრულად ჩართულები გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. მოქალაქეებმა ცალკე არ გამოკვეთეს პარტიაში ქალების მიმართულება, რადგან მიიჩნევენ, რომ ზოგადად ადამიანის უფლებებია დასაცავი. თუმცა აღნიშნავენ, რომ მათ უფრო მეტი ქალი ჰყავთ პარტიაში ვიდრე კაცი (თურაზაშვილი 2023). პარტია საქართველოსთვის პოლონეთის ეუთო-ოდირის ოფისის დახმარებით მუშაობს გზამკვლევაზე, რომელიც ასევე დაფარავს გენდერული თანასწორობის მიმართულებებს (ბუჩუკური 2023). გირჩის და ევროპელი სოციალისტების ლიდერები პარლამენტის გენდერული თანასწორობის საბჭოს წევრები არიან, თუმცა შიდაპარტიულ სტრუქტურაში ცალკე ქალთა გაძლიერების მექანიზმი შექმნილი არ აქვთ და არც ამის საჭიროებას ხედავენ. გირჩის პოზიციას რომ ადამიანები "ქალებად" და "კაცებად" არ უნდა დაყო და ყველა ინდივიდს უნდა ქონდეს

აბსოლუტურად თანაბარი შანსი გახდეს პოლიტიკოსი გირჩში (საბო 2023). საერთო ჯამში შეიძლება ითქვას, რომ შიდა პარტიულ სტრუქტურებში გენდერული თანასწორობის საკითხი პარტიების მხრიდან არ არის იმდენად სერიოზულად აღქმული, რომ ამისთვის განსაკუთრებული ძალისხმევა გაიღონ.

მოცემული მაგალითებიდან იკვეთება, რომ ქალებთან მუშაობისას მიზანი ძირითადად მათი საჭიროებების გამოვლენა და ადვოკატირებაა და არა მათი პოლიტიკაში აქტიურად ჩართვის მცდელობა. არჩევნების დროს პროპორციულ და მაჟორიტარულ სიებში ქალების წარმომადგენლობა უფრო საკანონმდებლო ვალდებულებიდან გამომდინარეობდა, ვიდრე გენდერული ბალანსის საჭიროების რეალურად გააზრებიდან. თუმცა, გამომდინარე იქიდან რომ მოსახლეობის დაკვეთა პოლიტიკაში გენდერული თანასწორობისკენაა მიმართული, პოლიტიკურ პარტიებს მოუწევთ მომავალი არჩევნებისთვის ქალების მეტად მოზილიზება და მათი პოლიტიკურად გაძლიერება..

დასკვნა და რეკომენდაციები

2020 წლის საპარლამენტო მოწვევის პოლიტიკური პარტიების შიდა სტრუქტურული მოწყობისა და ქალთა პოლიტიკური გაძლიერების მიზნით არსებული მექანიზმების გაანალიზების საფუძველზე შესამდებელია ითქვას, რომ გენდერული კვოტირება დღესდღეობით არის ერთადერთი გზა ქალების პოლიტიკურად გააქტიურებისა და პოლიტიკაში გენდერული ბალანსის მეტნაკლებად დაცვის გარანტია. პარტიებში არსებული ქალთა საბჭოების მიზანი უფრო მეტად ქალი ამომრჩევლების მოზიდვაა, ვიდრე მათი პოლიტიკაში ჩართვა. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ქალებზე ორიენტირებული შიდაპარტიული ორგანოების შექმნა პარტიებს საშუალებას აძლევს ქალთა საჭიროებების უკეთ გაცნობის და მათ საკანონმდებლო დონეზე ადვოკატირების, ხოლო მმართველი პარტიის შემთხვევაში მათი რიგი პრობლემების გადაჭრისაც კი, რადგან მათ მეტი ბერკეტი გააჩნიათ აღმასრულებელ რგოლში.

გენდერული თანასწორობის საკითხებზე დაბალი პოლიტიკური ცოდნის გამო, პოლიტიკურ ელიტაში ჯერაც ბოლომდე არ არის გააზრებული ქალთა პოლიტიკური წახალისების საჭიროება. თუმცა აღსანიშნავია, რომ ეროვნულ საკანონმდებლო ორგანოებში, განსაკუთრებით პარლამენტში წარმოდგენილი ქალი პოლიტიკოსების ძალისხმევით შედეგია საარჩევნო კოდექსში გენდერული თანასწორობის მიმართულეებით ცვლილებების შეტანა. იმ შემთხვევაში თუ მომავალ არჩევნებში პარლამენტში და საკრებულოებში ქალთა წარმომადგენლობა გაიზრდება, ქალების ერთობლივი ძალისხმევით შეიქმნება პოტენციალი რომ ქალთა პოლიტიკური ჩართულობის და ზოგადად პოლიტიკაში გენდერული ბალანსის დაცვის საკითხი ნელ-ნელა ფართო საზოგადოებისთვის უფრო მისაღები და აქტუალური გახდეს. შიდაპარტიულ და წარმომადგენლობით ორგანოებში ქალთა პოლიტიკური გაძლიერების უზრუნველსაყოფად, პოლიტიკის ნარკვევში წარმოდგენილია

რეკომენდაციები პოლიტიკური პარტიებისა და არჩევნებზე და გენდერულ თანასწორობაზე მომუშავე ადგილობრივი, თუ საერთაშორისო ორგანიზაციებისთვის.

რეკომენდაციები პოლიტიკურ პარტიებს:

- ეუთო-ოდირთან მჭიდრო თანამშრომლობით გაწერონ მკაფიო სტრატეგიები თავიანთ პარტიებში კვალიფიციური ქალი წარმომადგენლების მოსაზიდად და მომავალი არჩევნებისთვის მათ როგორც კანდიდატებად ისე გასაძლიერებლად მათი ლიდერული უნარ-ჩვევების გაუმჯობესების ხელშეწყობის გზით;
- უზრუნველყონ მსგავსი პრაქტიკის მქონე ქვეყნების გადაწყვეტილების მიმღები პირების მიერ თავიანთი პარტიების წევრებისთვის მასტერკლასების ჩატარება ქალთა პოლიტიკური ჩართვის გზებისა და ამ მხრივ საუკეთესო პრაქტიკების შესასწავლად;
- ორგანიზება გაუწიონ ვორქშოფების, ტრენინგების, ან საინფორმაციო სესიების ჩატარებას თავიანთი პარტიების მამაკაცი წარმომადგენლებისთვის პოლიტიკაში გენდერული მენსტრიმინგის დანერგვის მნიშვნელობაზე, რაც ხელს შეუწყობდა თვითმმართველობის გენდერულ საბჭოებში მათ გააქტიურებას;
- ხელი შეუწყონ პარტიების ქალი წარმომადგენლების მედია ხილვადობის გაუმჯობესება, რაც ქალ წარმომადგენლებს შესაძლებლობას მისცემს წინ წამოწიონ ქალთა საჭიროებები და პოლიტიკურ დღის წესრიგში დააყენონ ის საკითხები რასაც აქამდე ნაკლები ყურადღება ექცეოდა.

რეკომენდაციები საარჩევნო საკითხებზე და გენდერზე მომუშავე ადგილობრივ და საერთაშორისო ორგანიზაციებს:

- უზრუნველყონ ადგილობრივი თვითმმართველობების დონეზე მმართველი და ოპოზიციური პარტიების გენდერული თანასწორობის საბჭოს საქმიანობაში თანაბრად ჩართვის მიზნით ადგილობრივ თვითმმართველობებში ცნობიერების ამაღლების ხელშეწყობა და ქალთა პოლიტიკური გამლიერების ახალი პროგრამების დანერგვა;
- ხელი შეუწყონ პოლიტიკით დაინტერესებული აქტიური ახალგაზრდა ქალების პოლიტიკაში ჩართვას. მნიშვნელოვანია მათი ინტერესების გაღვივების მიზნით პოლიტიკური ჩართულობის მექანიზმებზე ექსპერტების მიერ სხვადასხვა ღონისძიებების, მათ შორის სიმულაციური ვორქშოფების ჩატარება;
- მხარი დაუჭირონ ქალ ამომრჩევლებზე მორგებული პარტიების დღის წესრიგის შემუშავების მიზნით ადგილობრივი თვითმმართველობების დონეზე ქალი ამომრჩევლების ინიციატივების მცირე საგრანტო პროექტების ფარგლებში დაფინანსებას;

- მხარი დაუჭირონ ინიციატივებს, რომლებიც მიმართულია კაცი პოლიტიკოსების მხრიდან გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობ აქტივობებში ჩართულობისკენ და უზრუნველყონ კაცი პოლიტიკოსების გენდერული მგრძობელობის შესახებ მთელი საქართველოს მასშტაბით **კვლევის ჩატარება**;

გამოყენებული ლიტერატურა

- გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭოს დებულება. 18.06.2019 №1/223/19. საქართველოს პარლამენტი. ხელმისაწვდომია: <https://web-api.parliament.ge/storage/files/shares/Gender/genderuli-debuleba.pdf> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.
- გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭო. 2022. სამოქმედო გეგმა 2022-2024. საქართველოს პარლამენტი. ხელმისაწვდომია: <https://web-api.parliament.ge/storage/files/shares/Gender/gender-samoqmedo-gegma-2022.pdf> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.
- გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი თანასწორობის საბჭო. 2023. ქვერები (ქალი/კაცი). საქართველოს პარლამენტი. ხელმისაწვდომია: <https://parliament.ge/parliament/councils/51090/deputies> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.
- კამპა, კამელა. 2021. FROGEE-ის პოლიტიკის ნარკვევი 3, დასკვნები საქართველოდან ქალების პოლიტიკური გამლიერება: რა არის საქართველოს მთავარი დაბრკოლება გენდერული თანასწორობის მიღწევის პროცესში? ISET. ხელმისაწვდომია: <https://freepolicybriefs.org/wp-content/uploads/2021/03/frogee-policy-brief-3-georgia-geo.pdf> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.
- პავლიაშვილი, ირმა და მუხურაძე, სალომე. 2022. სავალდებულო გენდერული კვოტა საქართველოში: 2020 და 2021 წლების არჩევნების გამოცდილება. ხელმისაწვდომია: https://www.undp.org/ka/georgia/publications/electoral-gender-quotas?fbclid=IwAR2_gLLY19oFrLnwtpYrjK3M1mfvw9IWzJbcHKR1Qz_9BjBwQHnk9K-Mxfw ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.
- პირველი არხი. 2022. ვია ვოლსკი - მარიამ ლაშხის ასეთი გააფთრებული ბულინგი, მით უფრო ქალების მონაწილეობით, უზნეობა იმიტომაცაა, რომ იგი ერთი მცირეწლოვანის დედაა და მეორეზეა ფეხმძიმედ. ხელმისაწვდომია: <https://1tv.ge/news/gia-volski-mariam-lashkhis-aseti-gaafrebuli-bulingi-mit> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.
- რაკშიტი, დებოლენა და ლევტოვი, რუთი. 2020. კაცები, ქალები და გენდერული ურთიერთობები საქართველოში. UNDP. ხელმისაწვდომია: <https://www.undp.org/georgia/publications/men-women-and-gender-relations-georgia-public-perceptions-and-attitudes> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.
- რადიო თავისუფლება. 2021. თინა ბოკუჩავა შალვა პაპუაშვილმა სპიკერატისთვის განკუთვნილი ადგილიდან ძალით გამოიყვანა. ხელმისაწვდომია: <https://www.radiotavisupleba.ge/a/31364779.html> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.
- საქსტატი - საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. 2022. ქალი და კაცი საქართველოში. ქელმისაწვდომია: https://www.geostat.ge/media/51155/%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%98_%E1%83%93%E1%83%90_%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%AA%E1%83%98_2022.pdf ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.
- საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. 1995. საქართველოს კონსტიტუცია. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.
- საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. 2010. საქართველოს კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ. ქელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/91624?publication=10> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მარტი, 2023.
- საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. 2011. საქართველოს ორგანული კანონი, საქართველოს საარჩევნო კოდექსი. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1557168?publication=79> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.

საქართველოს პარლამენტი. 2023. პარლამენტმა „საარჩევნო კოდექსში“ „გენდერული კვოტირების“ წესთან დაკავშირებული ცვლილება პირველი მოსმენით მიიღო. ხელმისაწვდომია: <https://parliament.ge/media/news/parlamentma-saarchevno-kodeksshi-genderuli-kvotirebis> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.

საქართველოს პარლამენტი. 2021. გენდერული თანასწორობის მუდმივმოქმედი საპარლამენტო საბჭოს ანგარიში საქართველოში გენდერული თანასწორობის მდგომარეობის შესახებ. ხელმისაწვდომია: <https://web-api.parliament.ge/storage/files/shares/Gender/angarishi/genderuli-cliuri-angarishi-2021.pdf> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.

საქართველოს სახალხო დამცველი. 2020. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების გენდერული პოლიტიკის შეფასება, სპეციალური აქცენტი ქალთა ეკონომიკურ გაძლიერებაზე. ხელმისაწვდომია: <https://ombudsman.ge/res/docs/2020061711084253805.pdf> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.

საქსტატი - საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. 2021. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოში-საკრებულოში არჩეული წევრების შემადგენლობა (ერთეული). ელმისაწვდომია: http://pc-axis.geostat.ge/PXweb/pxweb/ka/Database/Database_Gender%20Statistics ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.

Bunyan, Diane and Liluashvili, Nino. 2022. Study Identifying Barriers to Women's (Women Candidates') Political Participation in Georgia. Council of Europe and Electio Administration of Georgia. ხელმისაწვდომია: <https://www.coe.int/en/web/electoral-assistance/-/how-to-enhance-women-s-political> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.

OSCE/ODHIR. 2022. პოლიტიკაში ქალთა მიმართ ძალადობასთან ბრძოლის ინსტრუმენტები ინსტრუმენტი 5: პოლიტიკაში ჩართულ ქალთა მხარდაჭერა და ხელშეწყობა. ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/0/534615.pdf> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.

NDI და UNDP. 2022. საარჩევნო გენდერული კვოტები ხელს უწყობს ქალთა პოლიტიკურ მონაწილეობას და გამოავლენს კანონმდებლობასა და პარტიულ წესებში არსებულ ხარვეზებს. ხელმისაწვდომია: <https://www.undp.org/ka/georgia/press-releases/electoral-gender-quotas> ბოლოჯერ ნანახია: 4 მაისი, 2023.

კვლევითი ინტერვიუები:

ბუჩუკური, ანა. 2023. საქართველოსთვის. 20 მარტი. ონლაინ ფორმატი, პირადი კომუნიკაცია;

გალდავა, ლანა. 2023. ლელო საქართველოსთვის. 7 აპრილი. ონლაინ ფორმატი, პირადი კომუნიკაცია.

გოგოლაძე, ანა. 2023. ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა. 14 მარტი. ონლაინ ფორმატი, პირადი კომუნიკაცია.

თურაზაშვილი, ქეთევან. 2023. მოქალაქეები. 20 მარტი. ონლაინ ფორმატი, პირადი კომუნიკაცია.

საბო, ჰერმან. 2023. გირჩი. 7 აპრილი. ონლაინ ფორმატი, პირადი კომუნიკაცია.

ჩიხლაძე, სერგო. 2023. სტრატეგია აღმაშენებელი. 4 აპრილი. ონლაინ ფორმატი, პირადი კომუნიკაცია.

წილოსანი, ხატია. 2023. ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო. 13 აპრილი. პარლამენტი, პირადი კომუნიკაცია.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in Georgia

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი (GIP) არის არაკომერციული, არაპარტიული, კვლევითი და ანალიტიკური ორგანიზაცია. საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი ცდილობს საქართველოში დემოკრატიული ინსტიტუტების ორგანიზაციული საფუძვლების გაძლიერებას და ეფექტური მმართველობის პრინციპების განვითარებას პოლიტიკური კვლევისა და ადვოკატირების გზით.

პუბლიკაცია მომზადდა „საქართველოში შვეიცარიის კონფედერაციის საგარეო საქმეთა ფედერალური დეპარტამენტის“ მხარდაჭერით. აქ გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნის ავტორებს და შესაძლოა, არ ემთხვეოდეს „საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტისა“ და „საქართველოში შვეიცარიის კონფედერაციის საგარეო საქმეთა ფედერალური დეპარტამენტის“ შეხედულებებს.

დოკუმენტის ციტირების წესი:

სალომე კანდელაკი, *“ქალთა პოლიტიკური ჩართულობა: შიდაპარტიული მექანიზმები და გამოწვევები“* პოლიტიკის ნარკვევი #49, საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი, მაისი 2023.

© Georgian Institute of Politics, 2023

13 Aleksandr Pushkin St, 0107 Tbilisi, Georgia

Tel: +995 599 99 02 12

Email: info@gip.ge

For more information, please visit

www.gip.ge